

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI ÉMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1327/2021. számú ügyben
a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Hódmezővásárhelyi
Lakásotthonának látogatásával összefüggésben
(Előzmény ügy: AJB-6524/2020.)

*Előadók: dr. Rostás Rita
dr. Gilányi Eszter
dr. Deák-Kondákor Dóra*

Érintett szervek:

- Emberi Erőforrások Minisztériuma
- Szeged-Csanádi Egyházmegye
- Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató
- Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Hódmezővásárhelyi Lakásotthona

2021.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése az AJB-1327/2021. számú ügyben**

Előadó: dr. Rostás Rita

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus (a továbbiakban: NMM) feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és három munkatársa 2020. október 13-án a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Hódmezővásárhelyi Lakásotthonába látogatott. A látogatás célja a COVID-19¹ fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a veszélyhelyzetben² elrendelt korlátozások – látogatási és kijárási tilalom³ –, illetve az azt követő járványügyi készültség milyen változásokat idézett elő az egyházi fenntartású Csongrád-Csanád megyei lakásotthonban élő, szakellátásban részesülő gyermekek körében.

Az alapvető jogok biztosa a járványügyi készültségre⁴ tekintettel a látogatását előre bejelentette. A vizsgálat alatt a látogatócsoport tagjai maszkot viseltek, az épületbe testhőmérséklet mérés és kézfertőtlenítés után léptek be.

A látogatócsoport tagjai megtekintették az elhelyezés körülményeit, bejárták a lakásotthonként üzemelő családi házat és udvarát, meghallgatták a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató főigazgató-helyettesének tájékoztatását, és interjúkat készítettek a lakásotthonban tartózkodó gyermekekkel és munkatársakkal.

A Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató izolációs házat működtetett, ahol egészségügyi szakszemélyzet részt vett a kívülről érkező, a fertőzésveszély miatt karanténba kényszerülő gyermekek befogadásában és ellátásában. Ezzel elérte, hogy az egyes lakásotthonokban nem volt szükség elkülönítésre. A járvány a lakásotthonokba a látogatás idejéig nem jutott be, a szükséges védőintézkedéseket megtették, a lakásotthonban a takarítást, mosást, fertőtlenítést a járványveszélyben gyakoribbá tették, melyhez elegendő fertőtlenítő- és tisztítószer állt rendelkezésre.

Az NMM megállapította, hogy Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató, és azon belül a meglátogatott lakásotthon munkatársai jól alkalmazkodtak a járványhelyzet kihívásaihoz, felkészültek a digitális oktatásra.

A járványhelyzetben szükségessé vált korlátozások miatt az ellátottak panasszal nem éltek, nem növekedett a rendkívüli események száma.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó*

¹ SARS-CoV-2 vírus okozta fertőzés, illetve megbetegedés.

² A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet.

³ Az országos tisztifőorvos a 13305-16/2020/EÜIG számú, márc. 17-én kelt határozata.

⁴ A járványügyi készültség bevezetéséről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet.

*bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól”.*⁵

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint valamennyi „részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében”.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (6) bekezdése értelmében 2015. január 1-jétől az alapvető jogok biztosa látja el a Jegyzőkönyv 3. cikke szerinti nemzeti megelőző mechanizmus (a továbbiakban: NMM) feladatait, melynek teljesítése során, a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot panasz vagy beadvány hiányában is rendszeresen vizsgálja.⁶

Miután az Egészségügyi Világszervezet az új koronavírus okozta járványt nemzetközi közegészségügyi-járványügyi sürgősségi helyzetűvé nyilvánította, a „kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet”⁷ hirdetett ki. Ennek ideje alatt a járvány terjedését elősegítő tevékenységek korlátozhatóak.

A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőző Albizottság⁸ által 2020. április 7-én kiadott CAT/OP/10 számú Tanács⁹ (a továbbiakban: Tanács) iránymutatása szerint a kínzás, és a kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalmát kivételes körülmények fennállása esetén, így a veszélyhelyzet során is biztosítani kell.¹⁰ Az egyes országokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről.¹¹ A Tanács értelmében a nemzeti megelőző mechanizmusoknak a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.¹²

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

Az NMM feladatai teljesítése során megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek és a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak védelmére.¹³ Segíti és ellenőrzi az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezményben foglalt rendelkezések, és az azzal kapcsolatos iránymutatások megvalósulását, a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtását.¹⁴ Az NMM látogatásainak hangsúlyos területe az otthont nyújtó ellátásban részesülő gyermekek jogainak védelme. A gyermekek életkorukból adódóan, alacsony szintű jog- és érdekérvényesítési képességük miatt kiszolgáltatott helyzetben vannak, mely a gyermekvédelmi szakellátás keretében felnövekedő gyermekek esetében fokozottan érvényesül. A meglátogatni kívánt lakásotthon a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató fenntartásában működik, amelyik „Magyarország egyik

⁵ Jegyzőkönyv 1. cikk.

⁶ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (továbbiakban: Ajbt) 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés.

⁷ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről 1.§.

⁸ Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (továbbiakban: SPT).

⁹ <https://undocs.org/CAT/OP/10>.

¹⁰ CAT/OP/10 Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) (a továbbiakban: Advice of the SPT) <https://undocs.org/CAT/OP/10>. I/5. pont.

¹¹ Advice of the SPT I/6. pont.

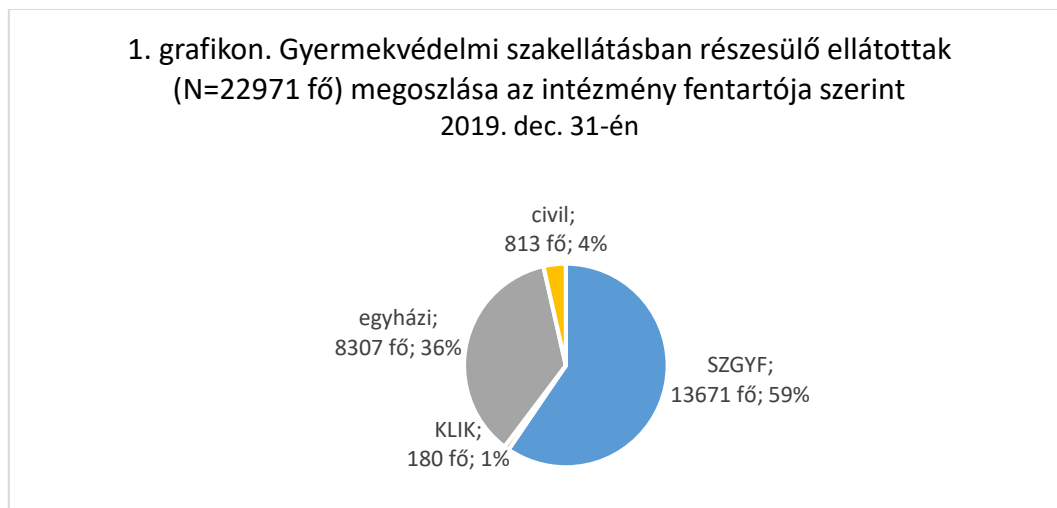
¹² Advice of the SPT IV/11. pont.

¹³ Lásd Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) és d) pontját.

¹⁴ Lásd Ajbt. 1. § (3) bekezdését.

legnagyobb gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményrendszere, mely [...] a katolikus egyházi fenntartásokban működő gyermekvédelmi intézményrendszerekre országos módszertani feladatokat is ellát”.¹⁵

A szakellátásban az állam mellett jelentős szerepet játszanak az egyéb fenntartású intézmények is. Az alábbi grafikonon látható, hogy 41%-ban nem állami fenntartású az intézményrendszer.¹⁶

Az NMM a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja,¹⁷ 2020 októberében az egyházi fenntartású Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató hódmezővásárhelyi lakásotthonába látogatott.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus Magyarország joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely olyan helyen látogatásokat folytathat, „*ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják személyes szabadságuktól*”. A Jegyzőkönyv 4. cikk 2. bekezdése szerint a Jegyzőkönyv alkalmazásában szabadságelvonást jelent egy személy elhelyezése olyan „*környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el*”.

Ha a gyermekek felügyelet nélkül maradnak, ha testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésüket családi környezetük vagy önmaguk súlyosan veszélyeztetik, és nincs nevelésre alkalmas hozzátartozójuk, akkor a gyámhatóság vagy más beutaló szerv nevelőszülőknél vagy otthont nyújtó gyermekintézményekben biztosít számukra ideiglenes hatállyal azonnali elhelyezést.¹⁸ Ezen túlmenően a gyámhatóság határozatával a gyermekeket nevelésbe veszi, ha úgy ítéli meg, hogy a családok számára az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, és a védelembe vétellel nem lehetett megszüntetni a gyermekek veszélyeztetését.¹⁹

Amennyiben egy gyermek a kijelölt gondozási helyről engedély nélkül távozik, az „*ellátást nyújtó – a gondozott gyermek esetében a gyermekvédelmi gyám haladéktalan értesítése mellett, vele együttműködésben – megkísérli felkutatni a tartózkodási helyét*”.²⁰ A gyermek életkorától, állapotától függően haladéktalanul vagy 24 órán belül „*az ellátást nyújtó megkeresi az illetékes*

¹⁵ Forrás: <http://szentagota.hu/post/a-szeged-csan-di-egyh-zmegye-szent-gota-gyermekv-delmi-szolg-ltat-orsz-gos-int-zm-nyrendszer-nek-t-rt-nete-s-r-vid-bemutat-sa>

¹⁶ A létszámadatok a 2019. dec. 31-ei állapotra vonatkoznak az SZGYF (TEGYESZ) adatszolgáltatása alapján

¹⁷ Jegyzőkönyv 20. cikk e) pont.

¹⁸ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 72. §.

¹⁹ Gyvt. 78. § (1) és (2) bekezdés.

²⁰ NM rendelet 86. § (1) bekezdés.

rendőri szervet az engedély nélkül eltávozott gyermek felkutatása érdekében. Egyúttal közli az engedély nélkül eltávozott gyermek személyes adatait, személyleírását, az azonosítására alkalmas jellegzetességeit.”²¹ A rendőr előállíthatja azt a gyermeket, aki a „gyermekotthonban történő elhelyezésének hatálya alól engedély nélkül kivonja magát”.²²

A gyámhatóság határozata alapozza meg a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti szabadságelvonást. Mindezek alapján az otthont nyújtó gyermekintézmények vonatkozásában – legyenek azok akár állami, akár alapítványi vagy egyházi fenntartású intézmények²³ – az alapvető jogok biztosának vizsgálati hatásköre az Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése értelmében fennáll.

1.3. A látogatás célja

Az NMM feladatainak teljesítése körében tájékozódni kívánt arról, hogy a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel kihirdetett veszélyhelyzet – az országos tisztifőorvos 2020. március 17-től hatályos 13305-16/2020/EÜIG számú határozata, mely a 13305-8/2020/EÜIG számú alaphatározatot módosítva a látogatási és kijárási tilalmat kiterjesztette a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményekre – majd a veszélyhelyzet megszüntetését²⁴ követően bevezetett járványügyi készültség²⁵ által előidézett változásokat miként élték meg a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató lakásotthonaiban elhelyezett gyermekek. Milyen intézkedéseket tett a Szolgáltató a járvány terjedésének megakadályozásának érdekében.

1.4. Az érintett alapvető jogok

- *A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma:* „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.” [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés];
- *A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség biztosítása:* „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (4) és (5) bekezdés];
- *A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- *Panaszjog:* „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez.” [Alaptörvény XXV. cikk].

²¹ NM rendelet 86. § (2) bekezdés.

²² 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről 33. § (2) bekezdés d) pont.

²³ Az NM rendelet 1. § (3) bekezdése értelmében a „rendeletben foglaltakat kell alkalmazni az egyházi fenntartó és a nem állami fenntartó által nyújtott személyes gondoskodásra is.”

A Gyvt. 5. § (sb) pontja szerint egyházi fenntartó „a bevett egyház, annak belső egyházi jogi személye, továbbá az olyan nyilvántartásba vett egyház, bejegyzett egyház és azok belső egyházi jogi személye, amely a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény 9/D. § (5) bekezdése, illetve 9/F. § (1) bekezdése szerinti, a gyermekjóléti, gyermekvédelmi vagy szociális feladatok ellátására is kiterjedő megállapodással rendelkezik”, ha az e törvényben és más jogszabályban meghatározott feltételek szerint gondoskodik a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység biztosításához szükséges feltételekről.

²⁴ Ld. a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről szóló 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendeletet.

²⁵ Ld. a járványügyi készültség bevezetéséről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendeletet.

1.5. Az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

- *Magyarország Alaptörvénye*;
- *2011. évi CXI. törvény* az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.);
- *2011. évi CXLIII. törvény* a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);
- *2011. évi CXC. törvény* a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Nkt.);
- *2007. évi XCII. törvény* a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről (a továbbiakban: CRPD);
- *1997. évi XXXI. törvény* a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (a továbbiakban: Gyvt.);
- *1994. évi XXXIV. törvény* a rendőrségről;
- *1991. évi LXIV. törvény* a New Yorkban 1989. november 20-án kelt, a Gyermek jogairól szóló Egyezmény kihirdetéséről (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- *283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet* a járványügyi készültség bevezetéséről;
- *282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet* a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről;
- *40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet* a veszélyhelyzet kihirdetéséről;
- *37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet* a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról (a továbbiakban: EMMI rendelet);
- *15/1998. (IV. 30.) NM rendelet* a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (a továbbiakban: NM rendelet);
- 13305-47/2020/EÜIG számú határozata az országos tisztifőorvosnak (2020. V. 18.);
- 13305-16/2020/EÜIG számú határozata az országos tisztifőorvosnak (2020. III. 17.);
- 13305-8/2020/EÜIG számú határozata az országos tisztifőorvosnak (2020. III. 8.);
- A kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottság sztenderdjei. CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2015 (a továbbiakban: CPT/Inf);
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) (a továbbiakban: Advice of the SPT).

1.6. A látogatás módszere

A látogatás a veszélyhelyzetből fakadó felkészülés biztosítása, valamint az ellátottak és a látogatócsoport tagjainak a vírushordozással szembeni védelme érdekében előre bejelentett módon történt. A Tanácsban rögzített 'do no harm' ('ne árts') elvnek²⁶ megfelelően a látogatócsoport tagjai maszkot viseltek, testhőmérséklet-mérést és kézfertőtlenítést követően léphettek be az épületbe.

A látogatás résztvevői a következő vizsgálati módszereket²⁷ alkalmazták:

- dokumentumok, adatok bekérése, a helyszínen másolatok, fényképek készítése;
- az elhelyezés körülményeinek vizsgálata, fotók készítése az alábbi fókuszpontokkal:

²⁶ Advice of the SPT I/4. pont.

²⁷ Vö.: Ajbt. 39/B. § (2), (3) bekezdés.

- az épület, a helyiségek felszereltsége állapota, alkalmassága általában, különös tekintettel az esetlegesen szükségessé váló – fertőzésveszély miatti – elkülönítés lehetőségére;
 - a higiénés feltételek biztosítása, fertőtlenítés;
 - a tanulási körülmények, a távoktatáshoz való hozzáférés;
- személyes meghallgatások, félig strukturált interjúk felvétele bizalmas körülmények között az ellátott gyermekekkel, és az őket gondozó munkatársakkal az alábbi témakörökben:
- bánásmód általában, illetve a járványhelyzet milyen változásokat, megszorításokat idézett elő;
 - napirend, a szabadlevegőn való tartózkodás;
 - a digitális oktatásba való bekapcsolódás lehetősége, feltételei, a tanulási tevékenység támogatása;
 - az egészségügyi ellátás és a terápiák, fejlesztések alakulása; nehézségek és megoldási javaslatok a járványügyi veszélyhelyzetre tekintettel;
 - kapcsolattartás és annak módosulásai a járványügyi veszélyhelyzettel, annak feloldásával összefüggésben.

A látogatócsoport a helyszíni vizsgálata során 3 ellátott gyermeket és 4 alkalmazottat hallgatott meg.

1.7. Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

1.8. A látogatás időpontja

2020. október 13.

1.9. A látogatás résztvevői

Dr. Kozma Ákos az alapvető jogok biztosa
 Dr. Deák-Kondákor Dóra OPCAT NMM főosztályvezető
 Dr. Rostás Rita pszichológus, pedagógus
 Dr. Gilányi Eszter jogász, pszichológus

2. A tényállás és megállapítások

2.1. Az intézmény alapadatai, korábbi ellenőrzések

A Hódmezővásárhely, Béla cigány utca 17. szám alatt található 12 férőhelyes lakásotthon fenntartója a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató, az ország „egyik legnagyobb gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményrendszere, mely [...] több mint 7000 családjából kiemelt fiatalról”²⁸ gondoskodik. A ma már országos hatáskörű, 8 megyében és a fővárosban is feladatellátást végző intézmény 2010-ben kapott a kormánytól megbízatást

²⁸ Forrás: <https://www.szentagota.hu/bemutakozunk>.

először a Komárom-Esztergom, majd a Csongrád megyei gyermekvédelmi szakellátási rendszer működtetésére. 2013 óta a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató valamennyi katolikus egyházi fenntartású intézményre vonatkozóan módszertani feladatokat is ellát.²⁹ Az intézmény a „Magyar Katolikus Egyházon belül működő önálló jogi személy”,³⁰ „felügyeletét, vezetőjének kinevezését a Szeged-Csanádi Egyházmegye püspöke gyakorolja”.³¹ A püspök által kinevezett főigazgató gyakorolja „az intézmény munkavállalói, foglalkoztatottjai felett a munkaviszony létesítésének és megszüntetésének, a munkabér megállapításának, a vezetői megbízás és a vezető megbízás visszavonásának munkáltatói jogkörét”,³² munkáját 5 általános főigazgató-helyettes, valamint szakmai illetve területi igazgatók segítik. „A megyei területi igazgató a megyében a szakmai irányításért felelős, a [...] területi igazgatóságához tartozó munkavállalók tekintetében a munkaviszony létesítése és megszüntetése kivételével a munkáltatói jogkör gyakorlója.”³³

A hódmezővásárhelyi telephely területileg a Szolgáltató Csongrád-Csanád Megyei Gyermek- és Lakásotthonai közé, az 1. számú Szakmai Egységhez tartozik, 2011-ben került egyházi fenntartásba. A családi ház korábban is gyermekvédelmi szakellátás helyszíne volt, az önkormányzat fenntartásában nyújtott otthont speciális szükségletű leányok számára. Az átvételkor a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatósággal ellátási szerződést kötöttek. „A feladatellátást biztosító ingatlanokat, ingóságokat az ellátási szerződésben foglaltak szerint a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, valamint Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata biztosítja.”³⁴

A Csongrád Megyei Kormányhivatal Jogi és Hatósági Főosztály Szociális, Igazságügyi és Gyámügyi Osztálya 2019-ben végzett ellenőrzése³⁵ során jogsértést nem tárt fel, hatósági eljárás megindítását nem látta indokoltnak. A 2020-ban végzett hatósági ellenőrzés megállapította, hogy a Hódmezővásárhelyi Lakásotthon „a személyi feltételei és működése tekintetében nem felel meg maradéktalanul a jogszabályi előírásoknak.”³⁶ A Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Osztálya 2020. július 16-án végzett közegészségügyi ellenőrzést,³⁷ melyben azt jelezte, hogy a helyben hozzáférhető kémiai kockázatértékelés bővítése szükséges a használatban lévő fertőtlenítőszerrel kapcsolatában.

Az NMM az intézményi alapadatok, dokumentációk vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.2. Az ellátottak köre

A látogatás napján a 12 férőhelyes lakásotthonban 8 nevelésbe vett gyermek élt, ideiglenes hatályú elhelyezett nem volt közöttük. Engedély nélkül senki nem volt távol. Az év során 18 engedély nélküli eltávozás történt.

Csak fiúk voltak az otthonban elhelyezve. A legfiatalabb ellátott nem volt még 12 éves. Ő a látogatást megelőző évben, 10 éves korában, nevelőszülőttől került a lakásotthonba. A fiú kettős szükségletű³⁸ volt, egyszerre fogyatékossgal és/vagy tartós betegséggel valamint

²⁹ <https://www.szentagota.hu/tortenetunk>.

³⁰ Alapító okirat 14. pont.

³¹ Alapító okirat 16. pont.

³² Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Szervezeti és Működési Szabályzata (a továbbiakban: SZMSZ) 64. old. https://szentagota.hu/media/uploads/images/users/root/K%C3%B6z%C3%A9rdek%C5%B1%20adat%C3%A9s%20okumentumok/szmsz_20200701.pdf.

³³ SZMSZ, 31. old.

³⁴ SZMSZ 19. pont.

³⁵ 2019. július 4-én kelt, CS/C01/00358-6/2019. iktatószámú hatósági ellenőrzés.

³⁶ 2020. július 13-án végzett helyszíni ellenőrzés megállapítása. Iktatószám: CS/C01600562-9/2020.

³⁷ CS-02/NEO/1717-2/2020 iktatószámú Jegyzőkönyv.

³⁸ Gyvt. 53. § (2) bekezdés c) pont: különleges és speciális ellátást együttesen kell biztosítani a különleges és speciális szükségletet egyidejűleg mutató gyermek (a továbbiakban: kettős szükségletű gyermek) számára.

pszichés zavarokkal is küzdött. Ilyen esetben a Gyvt. lehetőséget biztosít arra, hogy tizenkét évesnél fiatalabb gyermek ne befogadó szülőnél kerüljön elhelyezésre,³⁹ amennyiben nincs olyan nevelőszülő, aki képes biztosítani a gyermek állapotának rendezéséhez szükséges fejlesztéseket.

A legidősebb ellátott néhány nap híján 18 éves volt. A fiúk átlagéletkora 15 év 7 hónap volt a látogatás időpontjában. Az alábbi 1. táblázatban látható az ellátottak életkor szerinti megoszlása.

1. táblázat. Az ellátottak (N=8 fő) életkora

Életkor	Ellátottak száma
11-12 év között	1 fő
14-15 év között	1 fő
15-16 év között	2 fő
16-17 év között	1 fő
17-18 év között	3 fő

A lakásotthonban 4 átlagos, 3 kettős és 1 speciális⁴⁰ szükségletű gyermek élt együtt. Bár a csoportlétszám nem érte el az engedélyezett férőhelyszámot, és a munkatársakkal készített interjúk azt erősítették meg, hogy a létszámot nem is tervezték feltölteni, de a lakásotthonban integráltan nevelt kettős illetve speciális szükségletű gyermekek száma meghaladta a jogszabályban megengedettet.⁴¹ Mindez akkor is igaz, ha tekintettel vagyunk arra, hogy a speciális szükségletű fiú a látogatást megelőző hónapban került felvételre a vizsgált lakásotthonba, és még a látogatás hónapjában nagykorúvá vált. Korábbi gondozási helyéről, egy speciális gyermekotthonból pszichés problémáinak rendeződését követően helyezték át, a tervek szerint utógondozottként részesülhet majd további támogatásban.

A kettős szükségletű gyermekek magas aránya felveti a kérdést, hogy kaphatnak-e így kellő többletgondoskodást, és jut-e elegendő személyre szabott figyelem valamennyi ellátottra. A CRPD hangsúlyozza, hogy az államnak kötelessége a fogyatékossgal élő⁴² gyermekek számára más gyermekekkel azonos alapon biztosítani valamennyi emberi jog teljes körű gyakorlását.⁴³

A kettős szükségletű gyermekek magas száma veszélyeztetheti az elhelyezett gyermekek vonatkozásában az esélyegyenlőség biztosítására irányuló külön intézkedések megvalósulásához fűződő, és a védelemhez és gondoskodáshoz való jognak az érvényesülését.

Az ellátottak között kettőnek ez a lakásotthon volt az első gondozási helye a szakellátásba vételét követően, ők a saját családjukból kerültek be. Hárman korábban nevelőszülőnél nevelkedtek, ketten másik lakásotthonban éltek, egy fiú pedig speciális gyermekotthonból

³⁹ Gyvt. 7. § (2) bekezdés: „A tizenkét év alatti gyermek befogadó szülőnél történő elhelyezésétől kizárólag akkor lehet eltekinteni, ha a) a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek befogadó szülőnél történő elhelyezése nem áll a gyermek érdekében, vagy arra állapota miatt nincs lehetőség, ...”.

⁴⁰ Gyvt. 53. § (2) bekezdés b) speciális ellátást kell biztosítani ba) a súlyos személyiségfejlődési, érzelmi élet- és impulzuskontroll-zavarokkal küzdő, illetve súlyos pszichotikus vagy neurotikus tüneteket mutató gyermek (a továbbiakban együtt: súlyos pszichés tüneteket mutató gyermek), bb) a súlyos magatartási és beilleszkedési zavarokat vagy súlyos antiszociális viselkedésformákat tanúsító gyermek (a továbbiakban együtt: súlyos disszociális tüneteket mutató gyermek), bc) az alkohol, drog és egyéb pszichoaktív szert használó gyermek (a továbbiakban: pszichoaktív szert használó gyermek), ... számára.

⁴¹ Lásd: NM rendelet 125. § (2a)-12 fős lakásotthonban egyidejűleg legfeljebb a) 1 fő kettős szükségletű, b) 1 fő speciális szükségletű vagy c) 4 fő különleges szükségletű gyermek helyezhető el. Ettől kizárólag az érintett gyermekek érdekében lehet eltérni. Kettős szükségletű, speciális szükségletű, különleges szükségletű gyermek elhelyezése esetén a csoport létszáma csökkenthető.

⁴² Az 1. cikk szerint: „Fogyatékossgal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.” Ennek értelmében a súlyos pszichés tüneteket mutató gyermekek is fogyatékossgal élőknek tekintendők.

⁴³ Vö.: CRPD 7. cikk (1) bekezdés.

költözött át. Az ellátottak átlagosan 4 év 8 hónapot töltöttek a gyermekvédelmi szakellátás hálózatában, volt, aki 23 hónapot, és volt, aki majdnem 10 évet. A vizsgált lakásotthonban azonban csak átlagosan 1 éve éltek. A vizsgálat szűk, járványhelyzeti fókusza miatt az NMM nem elemezte a gondozási hely váltásoknak az okát, de megjegyzi, hogy törekedni kell az állandóságra, a stabil személyes kapcsolatoknak jelentős szerepe van a gyermekek fejlődésében. Az áthelyezés, a költözés – még akkor is, ha elkerülhetetlen, és ha előnyökkel is jár – törést okoz, alkalmazkodást, új környezetbe való beilleszkedést követel, ami fokozottan megterhelő lehet a gyermekvédelmi szakellátásban élők számára, hiszen náluk ez az egyszer már biztosan átélt korábbi veszteségélményhez társul.

A befogadásokat és az elbocsátásokat a 2020. tavasszal kihirdetett veszélyhelyzet,⁴⁴ illetve a nyáron kihirdetett járványügyi készültség⁴⁵ nem akadályozta. A veszélyhelyzet időszakában nem történt befogadás, de a járványügyi készültség alatt 2 fiút helyeztek át a lakásotthonba, egyikük speciális gyermekotthonból, a másik nevelőszülőtől érkezett. Az év során ebből a lakásotthonból is áthelyezésre került 2 kettős szükségletű gyermek, a 16 éves szerhasználó fiú januárban, a 13 éves fiú pedig augusztusban került át speciális gyermekotthonba.

A járványhelyzettel összefüggésben az ellátottak bekerülésével, elbocsátásával kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt a látogatócsoport nem észlelt.

2.3. Személyi feltételek

A lakásotthon szakmai vezetője a Csongrád-Csanád megyei területi igazgató közvetlen irányítása alatt áll. A lakásotthonban a gyerekekkel közvetlenül 7 felnőtt foglalkozott. A nevelő mellett egy gyermekvédelmi asszisztens és 5 gyermekfelügyelő nevelte, gondozta a gyerekeket. Továbbá heti 10-10 órában pszichológus és fejlesztő pedagógus is segítette az otthonban ellátott gyermekek életét. Az NM rendeletben meghatározott létszámminimumnál⁴⁶ a megyében minden lakásotthonban több személyt alkalmaztak. Ebben a lakásotthonban, tekintettel a több átlagostól eltérő szükségletű gyerekekre, kettővel haladták meg a kötelező létszámot. A megnövelt létszámnak köszönhetően az otthonokban egyidőben, párhuzamosan több felnőtt is jelen tudott lenni.

Az otthonok megnövelt személyi létszáma miatt nem okozott megoldhatatlan nehézséget a pandémia első hullámában elrendelt veszélyhelyzetben,⁴⁷ a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményekre is kiterjesztett kijárási tilalomban⁴⁸ a folyamatos, 24 órás felügyelet biztosítása. A munkatársaknak nem kellett emiatt túlórázni, egyetlen olyan gyermekfelügyelő volt az otthonban, aki a látogatás évében összesen 16 órányi túlmunkát teljesített.

A csak fiúkat ellátó lakásotthonban a gyermekekkel kapcsolatba kerülő 11 felnőtt között 3 férfi volt.

A kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottság sztenderdjeiben hangsúlyozza, hogy a „*fiatalkorúak gondozása különleges erőfeszítéseket igényel azért, hogy csökkenteni lehessen a hosszú távú szociális beilleszkedési zavarok veszélyét. Ehhez pedig multidiszciplináris megközelítésre van szükség, amely többféle szakember tudásából táplálkozik*”.⁴⁹ A hódmezővásárhelyi lakásotthonban a szociális munkás

⁴⁴ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet; és az országos tisztifőorvos a 13305-16/2020/EÜIG számú, márc. 17-én kelt határozata.

⁴⁵ A járványügyi készültség bevezetéséről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet.

⁴⁶ Lásd: NM rendelet I. számú melléklet. A gyermekjóléti és gyermekvédelmi személyes gondoskodás formáinak szakmai létszám irányszámai és létszámminimum normái. II. Szakellátások. 2/a Lakásotthon (max. 12 fő) 1 nevelő; 1 gyermekvédelmi asszisztens, 3 gyermekfelügyelő, pszichológus, gyógypedagógus vagy fejlesztő pedagógus 1-1 fő 40, illetve 48 gyermekre.

⁴⁷ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet.

⁴⁸ Az országos tisztifőorvos 13305-16/2020/EÜIG számú, 2020. márc. 17-én kelt határozata.

⁴⁹ CPT/Inf (99) 12, 28. pont.

végzettségű nevelőnek, a gyermek- és ifjúságvédelmi felügyelő képzésű gyermekvédelmi asszisztensnek, továbbá két gyermekfelügyelőnek volt csupán megfelelő képzése. Három gyermekfelügyelő nem rendelkezett az NM rendeletben előírt képzésekkel.⁵⁰ Az otthon munkatársai közül négyen (a szakmai vezető, a pszichológus, a fejlesztőpedagógus és a portás) a látogatást megelőző 1-4 hónapban álltak munkába, hárman a 2019-es évben helyezkedtek el itt. Egy gyermekfelügyelő 3 éve, a nevelő 4 éve, ketten közel 8 éve dolgoztak az otthonban. 2019-ben és 2020-ban 7 személynek szűnt meg a munkaviszonya, ami jelentős fluktuációra utal. A munkatársak cserélődése növeli a régi dolgozók munkaterheit, az újak bevezetése még akkor is energiát vesz el, fokozza a kiegész-veszélyeztetettséget, ha nem a beosztással megegyező munkakörbe érkezik új munkavállaló. Az átlagostól eltérő, pszichésen labilis gyermekek estében fokozott jelentősége van a velük foglalkozó személyzet állandóságának, és magas szintű szakképzettségének.

Az NM rendeletben meghatározott szükséges szakképzés hiánya a minden gyermek számára biztosított védelemhez és gondoskodáshoz való joggal összefüggő visszasságot okoz, és a fejlesztésre szoruló gyermekek vonatkozásában veszélyezteti az esélyegyenlőség biztosítására irányuló külön intézkedések megvalósulásához fűződő jogok az érvényesülését.

A járványhelyzet vonatkozásában a személyi feltételekkel kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt a látogatócsoporthoz nem észlelt.

2.4. Tárgyi feltételek, elhelyezési körülmények, az elkülönítés lehetősége

A meglátogatott lakásotthon a város központjától, a buszmegállótól gyalog könnyen elérhető távolságra, egy háromszintes családi házban működött.

A ház körüli udvar viszonylag kevés szórakozási, kikapcsolódási lehetőséget rejtett magában, de a szabad levegőn való tartózkodást az erkéllyel együtt biztosította a fiataloknak. Beszélgetésre, labdázásra alkalmas volt, bár az egyik pad fa támlája hiányzott, az ülőrész is korhadt volt, ezáltal balesetveszélyes állapotot keltett. A régi, rögzített – még az SZGYF tulajdonában lévő⁵¹ – beton pingpongasztal is meglehetősen rossz állapotban volt.

A balesetveszélyes állapot veszélyezteti a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogának érvényesülését.

A lebetonozott udvart egy grafiti díszítette, melyet egy ismerős készített az otthonnak. A fiúk tetszését megnyerte, az otthon jelképévé vált, a grafiti motívumával készített egyenpólóban mentek azóta a sportversenyekre.

A lakásotthonban mindenütt rend és tisztaság fogadta a látogatócsoporthoz, bár az épületen belül is szükségesnek látszott néhol felújítás, javítás. Néhány ajtófélfával repedezett a vakolat, az egyik zuhanyozó mennyezetén penészesedés nyomai látszottak, már a festék is pergett le, feltehetőleg a nem jól megoldott szellőzés miatt. A speciális szükségletű gyerekek esetében a hangulatingadozás, a feszültség kitörése néha rongálásba torkollik, és a mindennapos használat során is keletkeznek károk. Ha megoldható volt, a gyerekek is részt vettek a helyreállításban. Egy nagyon vágyott játék (PlayStation) beszerzésének is az volt a feltétele, hogy a rongálás nyomainak megszüntetésében közreműködjenek a fiúk. A gyerekekkel együtt festettek ki. Az ilyen közös munkák eredményeként a fiúk jobban is vigyáznak a házra.

A közösségi élet színtere a földszinten található sport- vagy klubszoba mellett a középső szinten található tágas étkező és a konyha volt. A falon mindenki által jól láthatóan ki volt függesztve a házirend, értékelő lap, a takarítás beosztása, Covid- és egyéb tájékoztatók.

⁵⁰ NM rendelet II. számú melléklet Képzési előírások a gyermekjóléti és gyermekvédelmi személyes gondoskodás egyes formáiban dolgozók részére. II. Szakellátások.

⁵¹ A 2.1 alfejezetben említett ellátási szerződés alapján.

A kamrában tárolták azokat az alapanyagokat, élelmiszereket, amiket rövid időn belül fel akartak használni, és volt egy nagyobb raktáruk is, hosszabb időre elegendő tartalékkal.

A középső szinten található „krízisszobában” a látogatás idején egy állandó figyelmet igénylő kettős szükségletű fiú volt egyedül elhelyezve.

A járvány miatt megnövekedett mértékben szükséges fertőtlenítő- és tisztítószerből volt raktárkészletük. A MOL által gyártott fertőtlenítőszerrel, továbbá 150 db teljes testet borító védőruhával is rendelkeztek. A vezetők elmondták, hogy annak ellenére sikerült folyamatosan biztosítani a szájmaszkokat és a gumikesztyűket, hogy időszakonként nehézkes volt ezeknek a beszerzése. A Szent Ágota ellátási csoportja felé kellett jeleznie minden gyermekotthon és lakásotthon vezetőjének az igényeket a védőfelszerelésekre és tisztítószerekre, hogy a beszerzés megtörténhessen. Elmondásuk szerint a készletek a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató hálózatában rendben voltak.

A gyermekek és a dolgozók részére is biztosítottak a vizesblokkok.

A lakószobák nagy része a tetőtérben helyezkedett el. Több olyan szoba is volt, ahol egyedül, másutt kettőssel voltak elhelyezve a fiúk, sehol sem volt a maximálisan engedélyezett 4 fő,⁵² vagy annál több gyermek együtt elhelyezve egy-egy szobában, mindenütt elegendő mozgástér állt a fiúk rendelkezésére. A teret személyes tárgyak, fényképek, különböző színű, mintázatú tapéták tették otthonosabbá, melyek kiválasztásába a szobák lakói is beleszólhattak. A ház jó hangulatot árasztott.

Bár a lakásotthonban volt olyan szoba, melyet szükség esetén elkülönítésre használhattak, a pandémia első hullámában az esetleges befogadást követő vagy a szökésből visszatérők elkülönítését nem a lakásotthonon belül oldották meg. Csongrád-Csanád megyében kijelöltek egy izolációs házat, és gyámi engedéllyel a szökésből visszatérő, „illetve járványügyi szempontból kockázatos környezetből érkező új beutalt”⁵³ gyermekeket ott tartották megfigyelés alatt. Ez annyira népszerű volt a gyerekek körében, hogy attól kellett tartani, hogy valaki azért szökik majd meg, hogy egy kicsit az izolációs házban „nyaralhasson”.

A hódmezővásárhelyi lakásotthon volt kijelölve arra, hogy a megyében a rendőrség által előállított gyerekeket is befogadja. Maximum 72 órán keresztül tartózkodhatnak ebben a lakásotthonban az otthonukból elszökött gyermekek, míg megszervezik a gondozási helyükre való szállítást. Igyekeztek azonban ezt az időintervallumot lerövidíteni az ismételt engedély nélküli eltávozás veszélye miatt, valamint azért is, mert a lakásotthon közösségének sem használ az idegen gyermekek ott tartózkodása. A ház sport- vagy klubszobáját szokták erre a célra átmenetileg átadni. A pandémia első hullámában, az otthonok izolációjának időszakában a „más intézmény által gondozott, engedély nélküli távollétben lévő gyermek fogadása”⁵⁴ is szünetelt. Elsősorban a rendőrség segítségét kérték az azonnali továbbszállításhoz, de szükség esetén biztosítottak intézményi autót, sofőrt és kíséret, és szigorú higiéniai előírások betartása mellett haladéktalanul az eredeti gondozási helyére vitték a gyermeket. A korlátozások feloldása után a befogadás menete is visszatért a megszokotthoz. 2020 nyarán 2 nagykovácsi speciális intézményből szökött 11-12 éves gyermeket, valamint egy Békés megyei lakásotthonból eltávozott gyermeket is hoztak ide a rendőrök, de távolabbról is keveredtek már ide gyermekek, volt, aki Rákospalotáról, más Szedresről szökött meg.

Az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy az udvar felszereltségének javítása, és a szükséges felújítási munkák elvégzése hozzájárulhatna az ellátottak komfortérzetének fokozásához, a szabadidő hasznosabb eltöltéséhez.

⁵² NM rendelet 124. § (4) bekezdés.

⁵³ Főigazgatói tájékoztató Gyermek- és lakásotthonok részére Ikt sz.: 15-54/2020, 4. oldal.

⁵⁴ Részlet a módszertani vezető 2020. márc. 17-én kelt, Eljárásrend az engedély nélkül távollétből érkező gyermekek esetén tárgyú e-mailjéből.

Az NMM a tárgyi feltételek, a járványhelyzetben szükséges elkülönítési lehetőségek biztosításának vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.5. A gyermekek teljes körű ellátása, különös tekintettel az élelmezésre

A lakásotthonban ellátott gyermekek teljes körű ellátásban részesültek. Az otthonban tartózkodó gyermekek elégedettek voltak az ellátásukkal, nem panaszkodtak sem a fizikai körülményekre, sem a ruházatukra, sem az élelmezésre. A szükséges ruhaneműt a gyerekekkel együtt vásárolták meg. A látogatás idején a járványügyi veszélyhelyzet miatt nem volt korlátozva az otthon elhagyása. A látogatás alatt éppen az egyik kettős szükségletű kisfiút vitte el egy gyermekfelügyelő vásárolni, akiben a „vendégek” várása és a ruhavásárlás izgalma láthatóan keveredett.

A lakásotthonban mindennap főztek, amiben gyakran segédkeztek a fiúk is. Büszkén újságolták, hogy nemcsak az előkészítő lépéseket végzik, hanem egy-egy étel, egy komplett ebéd elkészítésére is képesek. Még a házilagos nokedli szaggatás, tésztagyúrás sem fog ki rajtuk. Fontosnak tartják, hogy nagykorúként az ellátásból kikerülve tudjanak majd magukról gondoskodni. A lakásotthonban arra is törekedtek, hogy a nassolni valót is helyben készítsék el, és ne a boltban vegyék meg. A fiúk elégedettek voltak az étel ízletességével és mennyiségével is.

Az EMMI rendelet hatálya az 1. § (1) bekezdés a) pontja szerint kiterjed a gyermekvédelmi szakellátást biztosító szolgáltatókra.⁵⁵ Ugyanakkor a lakásotthonban családi jellegű ételkészítés zajlott, nem volt és nem is elvárás, hogy legyen főzőkonyhája, így mindazok a követelmények, melyeket a főzőkonyhával rendelkező „közétkeztetőnek”⁵⁶ kell teljesítenie, nem számonkérhetők a lakásotthonok működtetőjén. Az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet (a továbbiakban: OGYÉI) értelmezésben „az Intézményeket érintő kötelezettségek rájuk [a lakásotthonokra] is vonatkoznak (például diétás étkeztetés biztosítása, tájékoztatási kötelezettség, hatósági ellenőrzés kapcsolódó pontjai). Álláspontjuk szerint „a lakásotthonokban a gyermekek ellátásáról gondoskodó gyermekfelügyelők számára segítséget nyújthat a Rendelet előírásainak átfogó ismerete és alkalmazása, a gyermekek életkorának megfelelő energia és tápanyagok biztosítása, valamint az egészséges táplálkozási ajánlásokhoz illeszkedő étrend kialakítása érdekében, ezzel is támogatva az ellátottak egészségtudatos életmódra való nevelését”.⁵⁷ Miközben az NMM is egyetért azzal, hogy az EMMI rendelet előírásait a lakásotthonokban is célszerű a lehetőségekhez mérten figyelembe venni, megjegyzi, hogy – figyelemmel az OGYÉI tájékoztatójában foglaltakra és az NM rendelet rendelkezéseire is – nem egyértelmű, hogy mi az, amit a lakásotthonoknak teljesíteni kell.⁵⁸

⁵⁵ Lásd, a lakásotthonok nem szerepelnek az EMMI rendelet 1. § (3) bekezdésében részletezett kivételek között: E rendelet rendelkezéseit a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény hatálya alá tartozó ellátások közül a családi bölcsődére, a munkahelyi bölcsődére, a napközbeni gyermekfelügyeletre, az alternatív nappali ellátásra, a gyermekek esélyenövelő szolgáltatásaira, a helyettes szülői ellátásra, valamint a nevelőszülői ellátásra nem kell alkalmazni.

⁵⁶ E rendelet hatálya kiterjed: valamennyi, közétkeztetési szolgáltatást saját, működő főzőkonyhája révén biztosító Intézményre, szervezetre, szervezetre, gazdasági társaságra, természetes személyre (a továbbiakban együtt: Közétkeztető). EMMI rendelet 1. § (1) bekezdés b) pont.

⁵⁷ Az OGYÉI honlapján a 66. kérdésre adott válasz:

https://ogyei.gov.hu/a_leggyakoribb_kerdesek_es_valaszok_a_kozetkeztetesre_vonatkozó_taplalkozas_egeszsegugyi_eloirasokrol_szolo_372014_iv_30_emmi_rendelet_kapcsan/.

⁵⁸ Például tájékoztatási kötelezettségük van az OGYÉI állásfoglalása szerint, de az EMMI rendelet szerint a „Közétkeztető” tájékoztat; Diétás étrendet és diétás étlapot kizárólag dietetikus szakképesítéssel rendelkező szakember tervezhet (EMMI rendelet 16. § (5) bekezdés, de az NM rendelet I. számú melléklet Szakellátásokra vonatkozó része A gyermekjóléti és gyermekvédelmi személyes gondoskodás formáinak szakmai létszám irányszámai és létszámminimum normái között nem írja elő az élelmezésvezető vagy a dietetikus szakember alkalmazását.

Az NMM rendelkezésére bocsátott étlapok szerint a napi ötszöri étkezés biztosítva volt, változatos étrendet állított össze a lakásotthon vezetője. Mindennap levesből és főfogásból álló meleg ebéd, hetente három-négy alkalommal meleg vacsora készült. Zöldség, gyümölcs, illetve a húst tartalmazó ételek előfordulása megfelelt a rendelet előírásainak, hal, illetve teljes kiőrlésű gabona alapú élelmiszer azonban kevesebbszer, húskészítmény valamivel többször szerepelt az étlapon, mint ahogy a rendelet szerint szükséges lenne. Meg kell azonban jegyezni, hogy a belső használatra készült étlapok alapján nem minden esetben lehet pontosan megállapítani az előfordulási gyakoriságokat. A rántott vegyes tálban például lehetett hal is, a tepertőkrémes kenyér is tartalmazhatott teljes kiőrlésű gabonát, és a melegszendvics is sokféle alapanyag felhasználásával készülhetett.

A fenntartó napi 1000 Ft-ot biztosít élelmiszer-ellátmányra,⁵⁹ a gyermekotthonok munkatársai szerint ebből az összegből fedezhető az étkezés. Pozitívumként kiemelendő, hogy ez jelentősen több, mint az NM rendeletben meghatározott étkezésre fordítandó napi minimum összeg,⁶⁰ annak 146%-a. Az NMM örömmel tapasztalata a jogszabályban meghatározott minimális érték fenntartó általi megemelését. Ugyanakkor úgy látja, hogy a jogszabályban meghatározott, 2008 óta változatlan összeg nem inflációkövető, nem veszi tekintetbe a változó körülményeket, ezért megfontolásra javasolja az NM rendeletben meghatározott, ötszöri étkezésre fordítandó összeg minimumának növelését.

Az egészségügyi veszélyhelyzet⁶¹ kihirdetését követő napokban a fenntartó rendelkezett arról, hogy tartalékot kell képezni. A lakásotthonok jelezheték a pótellátmány iránti igényüket.⁶² A járvány következtében kialakult pánikvásárlás és egyenetlen bolti kínálat miatt biztosították a tartós élelmiszerre fordítható plusz költségeket.⁶³

Az NMM alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt az ellátással kapcsolatosan.

2.6. Oktatás, a szabadidő eltöltésének lehetőségei és változása a veszélyhelyzetre tekintettel

A lakásotthonban élő valamennyi ellátott részt vett oktatásban, annak ellenére, hogy életkoruk alapján négyen már nem voltak tanköteles korúak.⁶⁴ Egy alsó és két felső tagozatos (3., 6. és 7. osztályos) tanuló, valamint öt 9. osztályos gyermek élt az otthonban, köztük hárman egyéni munkarendben⁶⁵ teljesítették a kötelezettségeiket. A munkatársak beszámoltak róla, hogy bár sokáig úgy gondolták, hogy az iskola, mint szocializációs színtér nélkülözhetetlen a kamasz gyerekeknél, de megtapasztalták, hogy ha hiányoznak azok a szociális kompetenciák, melyek lehetővé tennék a beilleszkedést, akkor a gyerekek „balhézni” fognak, és tovább nő a már korábban kialakult ellenállásuk az iskolával szemben. A szakellátásban sokszor nem az életkoruknak megfelelő osztályfoknál tartanak a gyermekek, illetve az is tipikus, hogy a

⁵⁹ Lásd: Élelmezési költség: tényleges létszám x 1000 Ft/nap. Ezen költség kötelezően élelmiszer beszerzésre és vásárolt élelmezésre (menza) fordítható. A Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató 2019. jan. 01-jétől érvényes Gyermekotthonok (lakásotthonok) gazdálkodásának szabályzata.

⁶⁰ Vö.: NM rendelet 76. § (1) bekezdés: „A napi ötszöri étkezésre fordított költség összege naponta nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 2,4%-ánál.” A nyugdíjminimum összege 2020-ban: 28 500 Ft → 684 Ft/nap.

⁶¹ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet.

⁶² A módszertani vezető által március 14-én küldött e-mail a pótellátmány igényléséről.

⁶³ Főigazgatói tájékoztató Gyermek- és lakásotthonok részére. Ikt sz.: 15-54/2020, 3. oldal.

⁶⁴ „A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnél a végéig, amelyben a huszonharmadik életévét betölti. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt.” Nkt. 45. § (3) bekezdés.

⁶⁵ „A tankötelezettség iskolába járással teljesíthető. Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető.” Nkt. 45. § (5) bekezdés.

tudásuk nem felel meg az adott osztály elvárasi szintjének. Mindez tovább hátráltatja az osztály közösségi életébe való harmonikus bekapcsolódást. A Nkt. határozott időre engedi meg az egyéni tanrend kérelmezését. A lakásotthon nevelője is kiemelte, hogy az egyéni munkarend nem állandó, az egyik 5. osztályos korában az otthonba érkezett fiú például szinte analfabéta volt bekerülésekor. Magántanulóként segítettek neki behozni a hiányait, és elérték, hogy ismét eredményesen részt tudjon venni az iskolai jelenléti oktatásban. Továbbá azt is kiemelték, hogy az iskolák gyakran elzárkóznak a nem tankötelesek jelenléti oktatásától, így több lakásotthon is átvette a hódmezővásárhelyiek pozitív gyakorlatát, és helyben tanítják a 16 éven felülieket. Itt a helyi iskolával együtt olyan programot működtetnek, hogy a magántanulókhöz az iskolából hétfőtől csütörtökig minden nap jönnek tanárok, péntekenként pedig az iskolai fejlesztőpedagógus, mint erre a Nkt. is lehetőséget biztosít.⁶⁶

Helyben Hódmezővásárhelyen és Szegeden is tanultak a fiúk. A már szakmát választottak hegesztőnek, gázszerelőnek, burkolónak készültek. A naponta az iskoláig buszozók sem tartották megterhelőnek az utazást. Egyes tanulók a pandémia tavaszi időszakában bevezetett digitális oktatást kevésbé szerették a mindennapos iskolába járásnál.

A pandémia első hullámában bevezetett digitális oktatásra való átállás ebben a lakásotthonban nem okozott túlzott nehézséget, mert itt a magántanulók miatt folyamatos gyakorlatuk volt a tanulás szervezésében, segítségében, a 24 órás felügyelet biztosításában. A meglátogatott lakásotthon rendelkezett a digitális oktatáshoz szükséges eszközparkkal is, de voltak a hálózatban olyan – főként újonnan átvett – otthonok, ahol több problémát is meg kellett oldani az átállás következtében. Volt, ahol szükség volt az Emberi Erőforrások Minisztériuma által biztosított eszközök igénybevételére, illetve a lakásotthonok személyzetének munkáját kellett segíteni, melyben az Ágota Alapítvány önkéntesei és a nevelőszülői hálózat tanácsadói vettek részt.

A munkatársak beszámolója szerint a közös járványügyi veszélyeztetettség következtében tavasszal a bezártság alatt formálódott a közösség, jobban elfogadták egymást a gyerekek. Ebben szerepe volt azoknak a sport- és élménypedagógiai programoknak is, melyeket az otthon, illetve a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató munkatársai szerveztek a gyermekeknek. Több lakásotthonban elindítottak egy terápiás csoportfoglalkozást is tavasszal, melyet KASZPEM⁶⁷ trénerek vezettek. A kettősvezetésű csoportfoglalkozást 250 órás képzést végzett trénerek vezették. Akkor indítják el a bizalomépítő, feszültségcsökkentő, jövőképet alakító, az érzelmeket megmozgató, meghatározott cél köré szerveződő foglalkozásokat, amikor biztosítva látják azok 3-6 hónapig tartó működését.

A hétköznapiakat az otthonon belül, illetve nagyobb körben megszervezett versenyek színesítették. A házi csocsó vagy pingpongbajnokságon a dicsőség mellett csoki szokott lenni a nyeremény. Az országos szintű tehetségkutató Ki-Mit-Tud programok, sport-, tánc- vagy énekversenyek a járványhelyzetre tekintettel nem kerültek megrendezésre. A korábban szép helyezést elért gyermekek azonban büszkén számoltak be a sikereikről az NMM tagjainak.

A szabadidő eltöltésének mikéntjét, az önállóság mértékét a gyerekek által elért szintek befolyásolják. Naponta és hetente is értékeli a gyermekek viselkedését, teljesítményét. Minél magasabb szintet érnek el a fiúk, annál több a kimenő. A belépő fokozatról egy hónap után kerülnek át az adaptációs szintre, melyen még csak közös kimenő lehetséges. Amennyiben az adaptáció alatt pozitív értékeléseket kapnak a gyermekek, tovább léphetnek a kezdő, a haladó és a szuperönálló szint felé. A hétfői „hetelön” dől el, hogy ki, melyik szintre lép fel vagy vissza.

⁶⁶ Nkt. 27. § (7) „A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, vagy súlyos betegség miatt egyéni munkarend keretében tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulóként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz óra áll a rendelkezésre. A sajátos nevelési igény miatt egyéni munkarend keretében tanulmányokat folytató tanulók esetében az e bekezdésben meghatározott időkereten belül kell biztosítani az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozásokat. Az időkeret az egyes hetek és tanulók között átcsoportosítható.”

⁶⁷ Kothencz-féle ÁGOTA Szenzitív Pedagógikoterápiás Módszer, célcsoportja a családból kiemelt gyermekek és fiatalok.

Az izolációs szintre súlyosabb szabályszegés következtében kerülnek vissza a fiúk. Értékelési rendszer ugyan mindegyik lakásotthonban van, de nem teljesen egységesek, az egyes otthonok szakmai programjában is találhatóak eltérések. A hódmezővásárhelyi lakásotthon „az egyik legfeszesebb a megyében” – magyarázta az otthon nevelője. „A kamaszoknak kellene a szabályok, ami fokozottan igaz a speciális szükségletű gyermekekre” – fűzte hozzá.

Nincs kötelező vallási oktatás, de a hit jelen van a lakásotthonokban. Ez a ház is fel van szentelve, a gyerekek ismerik a miserendet, akik akarnak, részt vesznek az istentiszteleten. Van egy hatfős pasztorációs csoportja a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Hálózatnak, melynek tagjai között római katolikus pap, hittanár, szerzetes is megtalálható, hetente járnak az otthonokba. Az, hogy éppen ki hova megy, az aktuális, feldolgozandó témától is függ. Az NMM látogatását megelőző héten például palacsintaparti volt. Miközben a mintegy 100 palacsintát együtt elfogyasztották, az atya a kitartásról beszélgetett a fiúkkal. A pasztorális tevékenység keretein belül szerveződött színjátszó csoport vallásos történetet adott elő.

Az egészségügyi veszélyhelyzet és a járványügyi készültség idején az oktatás megvalósításában, a szabadidős elfoglaltságok biztosításában a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.7. Egészségügyi, mentálhigiénés ellátás a veszélyhelyzet alatt

A Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató főigazgatója még a veszélyhelyzet kihirdetése⁶⁸ előtt körlevélben utasította a munkatársait arra, hogy miként járjanak el a fertőzés terjedésének megelőzése érdekében. Már március 3-tól elrendelte, „hogy azon kollégák, akik külföldi tartózkodásukból hazatérnek, ... azonnal értesítsék közvetlen felettesüket, valamint a vírus lappangási ideje alatt – mely 14 napot jelent – maradjanak otthon.”⁶⁹ Ezt követően is folyamatosan kapták a munkatársak a körleveleket a járványhelyzettel kapcsolatos feladatokról,⁷⁰ illetve küldtek az otthonokban kifüggeszthető, felhasználható tájékoztató anyagokat – például piktogram a tüsszentésről, a helyes kézmosás fázisairól –, melyek a gyerekek számára is egyértelmű, könnyen érthető iránymutatásokat tartalmaztak. Az Integrált Jogvédelmi Szolgálat tájékoztatóit, társasjátékát színes, esztétikus, vastag papírra nyomott formátumban minden lakásotthon megkapta a főigazgató COVID-19 járvánnyal kapcsolatos tájékoztatójával együtt egy nagyalakú füzetben kiadva.⁷¹

Járványhelyzetre való felkészülés keretében szerződést kötöttek az Alföld Ambulance Kft.-vel. A koronavírussal kapcsolatban felmerült kérdésekben minden esetben a szaktanácsadók iránymutatása szerint jártak el. Amennyiben egy gyereket az iskolából hazaküldtek, akkor a házi orvos mellett értesítették az egészségügyi szolgáltató Kft-t is. Emellett az EMMI és az országos tisztifőorvos által kiadott eljárásrendeket is figyelték és betartották. Az összekötőjük azonnal hívta a [koronavirus.gov.hu](https://www.koronavirus.gov.hu) oldalon megadott információs vonalat, amint valamilyen tisztázandó kérdés felmerült. A területi igazgatók kapcsolatot tartottak a helyi ÁNTSZ-szel is.

Példaértékűen oldották meg a járványhelyzet miatt szükségessé váló elkülönítéseket. A 2.4. alfejezetben említett megyei izolációs házban szintén az Alföld Ambulance Kft. egészségügyi szakszemélyzete látta el a gyermekeket a gyermekvédelmi szakemberek mellett. A házban pszichológus és pszichiáter is látogatta a gyerekeket, közösen tárták fel a szökések háttértényezőit. Ott is biztosították a digitális oktatásban való részvételt. A nem együtt érkező gyermekeket külön-külön szobába helyezték el az „Izolációs hely működési szabályzata” szerint. A szabályzat kiterjedt például az étkeztetés szervezésére is, mely szerint csak az együtt

⁶⁸ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet.

⁶⁹ Március 3-án kelt Főigazgatói körlevél a Korona vírus terjedésének megelőzést célzó intézkedésekről.

⁷⁰ Március 10-én kelt körlevél, melyben a tájékoztató anyagok mellett pl. a tömegközlekedés kerülésére is felhívták a figyelmet.

⁷¹ Főigazgatói tájékoztató Gyermek- és lakásotthonok részére Ikt sz.: 15-54/2020, 33-40. oldal.

bekerült gyermekek étkezhetek együtt. A közösségi tereket is elkülönítetten kellett a külön időpontban érkezett gyermekeknek használni. Amennyiben nem állt rendelkezésre elég terem, akkor időben csúsztták el a csoportokat, és az ismételt használatot fertőtlenítés előzte meg.

A látogatás idejéig a védekezés sikeres volt, egyetlen, a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltatóhoz tartozó lakásotthonban sem volt fertőzött gyerek vagy munkatárs. A nevelőszülői hálózatban volt csupán egy kórházban dolgozó nevelőanya, akinek pozitív lett a tesztje, de a gyerekek – szerencsére – nem fertőződtek meg. A főigazgató-helyettes az országos pedagógustesztelést megelőzően, a 2020 októberében történt látogatás során arról számolt be, hogy a munkatársaik koronavírus kimutatására alkalmas tesztelését több esetben is elvégezték.

A gyermekeknek ugyanaz a háziorvosa, néhány szakorvos is elérhető helyben, és vannak olyan szakterületek – például a szájsebészet vagy a pszichiátria – melyek miatt a mintegy 25 percnyi autóútra található Szegedre kell utazni. A lakásotthonban heti 10-10 órában fejlesztő pedagógus és pszichológus foglalkozott a gyermekkel.

A látogatás idején 4 gyerek szedett naponta gyógyszert. A pszichiáter szakorvossal együtt azon igyekeztek, hogy csökkenthessék az egyes gyermekek gyógyszeradagját, illetve kevesebb gyermeknek kelljen gyógyszert szednie.

A 2018. december 31-től hatályos, a gyermekönkormányzat képviselője által is aláírt, és a lakásotthonban kifüggesztett Házirend szerint „A lakásotthonban – a törvényi feltételeknek megfelelően – mindenkinek TILOS a dohányzás. Mindenkinek, nagykorúnak, felnőttnek, vendégnek. Tilos továbbá alkoholt, drogot és bármilyen ártalmas szert behozni, használni.” A házirend megtiltja az otthonon kívüli alkohol és kábítószer fogyasztását is. Az NMM nem tapasztalt a dohányzási tilalom megszegésére utaló jeleket a látogatás során. A drog- és alkoholfogyasztás megelőzése érdekében civil szervezetekkel is dolgoztak együtt, addiktológussal is kapcsolatban álltak, a szerhasználat problémáiról foglalkozásokat tartottak, beszélgettek a gyermekekkel. Ennek ellenére előfordult, hogy nem érték el a kellő eredményt, és a közösségre és/vagy önmagára visszatérően veszélyeztető magatartást tanúsító, szituatív vagy már az addiktív szerhasználat felé tartó gyermekeket zártabb, speciális gyermekotthonba helyezték át, abban bízva, hogy ott az állapotuknak megfelelő terápiás segítséget is megkapják.

Az egészségügyi és mentálhigiénés ellátással kapcsolatban alapjogot veszélyeztető körülményt a látogatócsoport nem észlelt.

2.8. Kapcsolattartás a látogatási tilalom alatt, a panaszjog érvényesülése

A gyermek alapvető joga, hogy a tőle külön élő szülőjével, a szülői felügyeleti jog megszűnése esetén is, kapcsolatot tartson.⁷² A személyes kapcsolattartás mellett csomagküldés, levelezés útján, telefonon és interneten keresztül is megvalósulhat a kommunikáció a családtagok között.

A hódmezővásárhelyi lakásotthonban élő gyermekek felének azonban már korábban megszakadt a kapcsolata a családjával, nem volt a gyámhivatal által szabályozott kapcsolattartása. A módszertani vezető a veszélyhelyzet kihirdetését⁷³ követően, március 13-án küldött körlevelében kitért rá, hogy „látogatót a gyermek és lakásotthonok nem fogadhatnak, sem vérszerinti szülőket, rokonokat, családtagokat, sem barátokat, osztálytársakat.”

A veszélyhelyzet első hullámában elrendelt – március 17-től a gyermekvédelmi szakellátást folytató intézményekre is kiterjesztett – látogatási és kijárási tilalom⁷⁴ további korlátozást jelentett valamennyi ellátottra nézve. A szigorúan az otthonban töltendő idő alatt előtérbe került a telefonálás, illetve nagy hangsúlyt kaptak az internet alapú kapcsolattartási

⁷² Gyermekjogi Egyezmény 9. cikk 3. pont, illetve Gyvt. 7. § (4) bekezdés.

⁷³ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről.

⁷⁴ Az országos tisztifőorvos 13305-16/2020/EÜIG számú határozata.

formák is. A lakásotthon költségére is hazatelefonálhattak a gyermekek hetente egyszer, és rendkívüli indok hiányában este nyolcig hívták őket telefonhoz a Házirend szerint.

Bár hiányzott a fiúknak a személyes találkozás a családtagjaikkal, nem egyformán reagáltak a látogatási és kijárási tilalom feloldására.⁷⁵ Volt, aki már alig várta, hogy hazalátogathasson, de olyan is volt, aki továbbra is inkább a telefonálást részesítette előnyben, attól tartva, hogy esetleg ő fertőzi majd meg a beteg édesanyját.

A lakásotthon a látogatóba érkező szülők részére biztosított maszkot, és elvégezte a szükséges fertőtlenítéseket.

A veszélyhelyzet kihirdetése után gyámok és a gyermekjogi képviselők sem látogathatták a gyermekeket, velük is elektronikusan működött a kapcsolattartás. A látogatás idején a gyermekjogi képviselő személye éppen változott, a korábbi képviselő e-mailben elköszönt. Az otthon munkatársai előtt sem volt még ismert, hogy ki tölti be majd a helyét.

Bár a gyermekek bizalommal fordulhattak az otthon munkatársai felé, az NMM nem látott panaszládát kihelyezve a lakásotthonban. A helyben elérhető panaszláda lehetővé tenné, hogy a gyermekek esetenként személyazonosságuk felfedése nélkül is hangot adjanak véleményüknek.

A panaszláda és a gyermekjogi képviselő a hiánya veszélyezteti a panaszjog érvényesülését. A vizsgálat a veszélyhelyzetben való kapcsolattartás vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

3. Összefoglalás

Az NMM feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és három munkatársa 2020. október 13-án az egyházi fenntartású, Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Hódmezővásárhelyi Lakásotthonába látogatott. Az alapvető jogok biztosa a járványügyi készültségre⁷⁶ tekintettel a látogatását előre bejelentette. A helyszíni vizsgálat alatt a látogatócsoport tagjai maszkot viseltek, az épületbe testhőmérséklet mérés és kézfertőtlenítés után léptek be.

A 12 férőhelyes lakásotthonban 8 gyermek élt, a gyermekek fele az átlagostól eltérő szükségletű volt. Az NMM aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a lakásotthonban magasabb volt a kettős szükségletű gyermekek száma az NM rendeletben megengedettnél. Ugyanezen rendelet személyi feltételekre vonatkozó képesítési előírásai sem teljesültek, bár a csoporttal foglalkozó alkalmazottak száma magasabb volt a jogszabályban meghatározott minimális létszámnál. Azt viszont példaértékűnek tartja az NMM, hogy az NM rendeletben meghatározott étkezésre fordítható összeg majdnem másfélszeresét biztosította a fenntartó a napi ételmezésre, és ezen túlmenően a veszélyhelyzet miatt még további összeget biztosított a tartós élelmiszer vásárlására.

A látogatócsoport tagjai megtekintették az elhelyezés körülményeit. A lakásotthonként üzemelő családi ház tágas belső tere néhol, az udvara nagyobb mértékben felújításra szorult. Az otthonban tisztaság és rend fogadta a látogatócsoportot.

Az NMM tagjai meghallgatták a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató főigazgató-helyettesének tájékoztatását, és interjúkat készítettek az otthonban tartózkodó gyermekekkel és munkatársakkal.

Az NMM megállapította, hogy Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató, és azon belül a meglátogatott lakásotthon munkatársai jól alkalmazkodtak a járványhelyzet kihívásaihoz. A szükséges védőintézkedéseket megtették, a lakásotthonban a takarítást, fertőtlenítést gyakoribbá tették, melyhez elegendő fertőtlenítő- és tisztítószer állt rendelkezésre. A vizsgált lakásotthon a digitális oktatásra való átállást zökkenőmentesen oldotta meg.

⁷⁵ Az országos tisztifőorvos 13305-47/2020/EÜIG számú, máj. 18-án kelt határozata.

⁷⁶ A járványügyi készültség bevezetéséről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet.

A Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató izolációs házat működtetett, ahol egészségügyi szakszemélyzet is részt vett a kívülről érkező, a fertőzésveszély miatt karanténba kényszerülő gyermekek befogadásában, ellátásában. Ezzel a jó gyakorlattal elérte, hogy az egyes lakásotthonokban nem volt szükség elkülönítésre. A járvány a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató által működtetett lakásotthonokba a látogatás idejéig nem jutott be.

A fertőzésveszély csökkentése érdekében egy egészségügyi szolgáltatóval szerződést kötöttek. A koronavírussal kapcsolatos kérdések esetén a szaktanácsadók közvetlen iránymutatását vették figyelembe.

Az ellátottak a járványhelyzettel és annak megelőzésével kapcsolatban tájékozottak voltak, a látogatási és kijárási tilalom okát megértették. A korlátozó intézkedésekkel szemben panasszal nem éltek, ugyanakkor az NMM megállapította, hogy a gyermekjogi képviselő és a panaszláda hiánya veszélyeztette a gyermekek panaszjogának érvényesülését.

4. Ajánlások, kezdeményezések, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 37. §-a alapján javaslom **az emberi erőforrások miniszterének**

1. fontolja meg a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 76. § (1) bekezdésében meghatározott étkezési normatíva minimális összegére vonatkozó előírás felülvizsgálatát;
2. vizsgálja felül, hogy a 37/2014. (III. 11.) EMMI rendelet előírásai a családi jellegű étkeztetést biztosító lakásotthonokra mennyiben irányadók.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem, hogy a **Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Főigazgatója és a Szeged-Csanádi Egyházmegye püspöke mint fenntartó**

3. biztosítsa a balesetveszélyes, elhasználódott kerti eszközök cseréjének vagy javításának, és az épület szükséges felújítási munkálatainak az anyagi fedezetét.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem, hogy Szent Ágota Gyermekvédelmi Szolgáltató Csongrád-Csanád megyei **területi igazgatója** gondoskodjon

4. a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 125. § (2a) bekezdésében szereplő előírás alkalmazásáról, ne helyezzenek el egy lakásotthonban egyidejűleg egy-egy kettős vagy speciális szükségletű gyermeknél többet;
5. a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet II. számú mellékletében meghatározott képesítési előírások betartásáról.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem, hogy **a lakásotthon szakmai vezetője**

6. a panaszjog gyakorlása érdekében a gyerekek által jól látható és könnyen elérhető helyen panaszládát rendszeresítsen a lakásotthonban.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos
az alapvető jogok biztosa

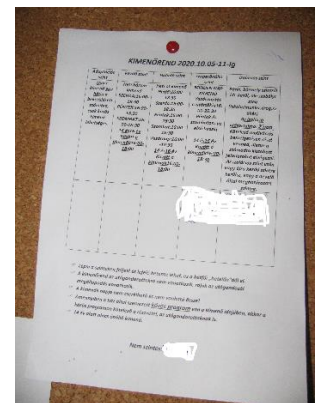
Az OPCAT NMM AJB-1327/2021. számú jelentésének képmelléklete

1. kép. A balesetveszélyes, használhatatlan pad

2. 3. 4. kép. Digitális oktatás eszközei; tartós élelmiszerek a raktárban; fertőtlenítőszer és a helyes kézmosás a mosdónál

5. 6. 7. kép. Tágas nappali, tájékoztató tábla az étkező asztal felett, rajta a heti kimenőrend a szintek szerint

8. 9. kép. Festéshiány, lepergő vakolat az ajtófélfá mellett és vizesblokk plafonján

10. kép. Játékeszközök a sportszobában